

Plagiaat of niet?

Dirk Smits¹ en Anne Devesse²

De laatste decennia kent het evidence-based denkkader een sterke opmars in de gezondheidszorg. Een interventie gestoeld op wetenschappelijke evidentie is het streefdoel. Gezondheidswerkers en opleiders van gezondheidswerkers verantwoord hun doen en laten daarom steeds meer op basis van wetenschappelijke informatie of onderzoek. Een belangrijk deel van deze wetenschappelijke informatie is toegankelijk via gespecialiseerde zoekmachines zoals <http://scholar.google.com> en elektronische databanken zoals PubMed.

De toenemende beschikbaarheid van informatie maakt dat het erg makkelijk is om stukken tekst te kopiëren, figuren over te nemen, et cetera via de 'copy & paste'-functies op de computer. Echter, onderzoeksresultaten, teksten, figuren en zelfs ideeën van anderen mag je niet zomaar overnemen of kopiëren. Zeker niet als je zelf teksten schrijft en publiceert. Een adequate verwijzing naar het oorspronkelijke werk, een bronvermelding dus, is noodzakelijk. Wie dit niet doet, maakt zich schuldig aan plagiaat. Het vermelden van je bronnen is een kwestie van intellectuele eerlijkheid en erkentelijkheid: zeg van wie of van waar welke informatie komt. Op die manier ben je niet alleen erkentelijk tegenover de oorspronkelijke auteur, de bronnen waar je naar verwijst vertellen ook iets over de kwaliteit van je eigen werk.

WAT IS PLAGIAAT?

Laten we starten met een definitie van plagiaat:

'Plagiaat is elke overname van het werk (ideeën, teksten, structuren, beelden, plannen, ...) van anderen, op identieke wijze of onder licht gewijzigde vorm en zonder adequate bronvermelding' (1)

Merk op dat plagiaat ruimer is dan het letterlijk overnemen van stukken gedrukte tekst uit boeken of artikelen van een andere auteur zonder bronvermelding. Het gaat ook over teksten die op internet te vinden zijn, over afbeeldingen, over cijfermateriaal en zelfs over ideeën.

VORMEN VAN PLAGIAAT

Er bestaan verschillende vormen van plagiaat. Hieronder worden ze opgesomd:

- het woordelijk of bijna woordelijk overnemen van andermans teksten zonder aan te geven dat het om een citaat gaat en/of zonder adequate bronvermelding;
- het kopiëren van afbeeldingen, schema's, grafieken, figuren, geluids- of beeldfragmenten et cetera zonder adequate bronvermelding;

- het parafraseren van andermans redeneringen zonder adequate bronvermelding;
- het overnemen van andermans ideeën zonder adequate bronvermelding;
- het vertalen van teksten zonder adequate bronvermelding. (1)

Voor het opstellen van een adequate bronvermelding bestaan er verscheidene richtlijnen. In de gezondheidszorg worden voornamelijk het Vancouver-systeem (2) of het APA-systeem (3) gebruikt. In dit artikel maken we gebruik van het eerste. Adequaat een bron vermelden houdt steeds in dat je in de tekst die je schrijft verwijst naar de bron die je geraadpleegd hebt en ten tweede dat de bron opgenomen is in de referentielijst aan het eind van je tekst.

In de volgende secties bespreken we kort de vormen van plagiaat.

► Citeren

Stukken tekst van een andere auteur letterlijk overnemen zonder een goede bronvermelding, is bij uitstek de bekendste vorm van plagiaat. Iemand citeren kan, maar het moet duidelijk zijn dat je iemand anders' woorden gebruikt. De auteur, het jaartal en de pagina van de bron die je citeert, dienen bij het citaat vermeld te worden. Dit kan door deze tussen haakjes te vermelden, al dan niet gecombineerd met een eindnoot (zie de definitie van plagiaat). Soms gebruikt men daarbovenop ook lay-outkenmerken zoals het citaat centreren, cursief zetten of tussen aanhalingstekens plaatsen. Dit om te benadrukken dat het gaat om een letterlijk overgenomen stuk tekst. In de referentielijst geeft men vervolgens de volledige informatie over de bron weer (auteur, jaartal, titel, boek- of tijdschrifttitel, uitgeverij, et cetera) volgens de gekozen referentiestijl.

► Kopiëren van afbeeldingen en dergelijke

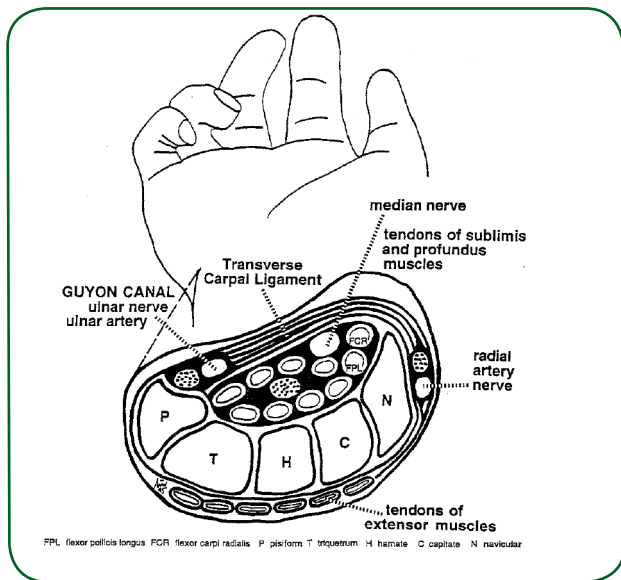
Een bronvermelding is niet enkel noodzakelijk bij het letterlijk overnemen van teksten. Ook het kopiëren van afbeeldingen, grafieken, geluids- of beeldfragmenten kan men beschouwen als een vorm van citeren. Een duidelijke verwijzing naar de bron is dus noodzakelijk, zowel bij de afbeelding als in de referentielijst. Een voorbeeld van het correct overnemen van een figuur volgens het APA-systeem (zie figuur 1):

Met in de referentielijst:

Kroemer, K. & Kroemer, A. (2001). *Office Ergonomics*. New York: Taylor & Francis Inc.

► Parafraseren

Als we een redenering van een andere auteur overnemen, citeren we niet letterlijk. Meestal passen we de tekst aan. We behouden vooral de hoofdlijnen. Dit noemen we parafraseren. Ook hierbij geldt dat een verwijzing naar het oorspronkelijke werk en de oorspronkelijke auteur noodzakelijk is. Een voorbeeld volgens de Vancouver-stijl:

Figuur 1: Opbouw van de carpace tunnel (Kroemer, 2001, p. 110).

'Lifestyle Redesign richt zich op het wijzigen van dagdagelijkse gewoontes van ouderen aan de hand van ergotherapeutische interventies. Het doel is het welbevinden en de gezondheid van de oudere te verhogen en ervoor te zorgen dat ouderen langer kunnen functioneren onafhankelijk van externe zorg.' (4)

Met in de referentielijst:

4. Jackson J, Carlson M, Mandel D, Zemke R, Clark F. Occupation in lifestyle redesign: the Well Elderly Study Occupational Therapy Program. *Am J Occup Ther* 1998;52:326-36.

► Overnemen van andermans ideeën

Het overnemen van andermans ideeën vertoont veel gelijkenissen met parafraseren. Plagiaat is in dit verband het vermelden van iemand anders' idee alsof het je eigen idee is. Een voorbeeld:

'Op weg naar het revalidatiecentrum kwam ik op het idee om een lange armpalk te gebruiken bij de motorische revalidatie van de hemiplegische arm.'

Dit idee is geen uitvinding van de auteurs van dit artikel, maar wel van Margaret Johnstone. Het vermelden van dit idee alsof het je eigen idee is, is een vorm van plagiaat.

► Vertalen van teksten

Het vertalen van teksten kun je beschouwen als het kopiëren van andermans werk of ideeën. Bij het vertalen van een volledig werk wordt meestal de oorspronkelijke auteur behouden op de titelpagina. De vertaler wordt bijkomend vermeld, bijvoorbeeld op de achterzijde van de titelpagina. Bij het vertalen van delen van een werk gelden de regels zoals hierboven beschreven voor citaten of parafraseren. Soms vermeldt men eerst de originele tekst, gevolgd door een vertaling tussen vierkante haken. Zo is het

duidelijk dat het gaat om een vertaling. Net zoals bij een gewoon citaat dient een vertaling ook vergezeld te zijn van een adequate bronvermelding.

UITZONDERING OP PLAGIAAT

Het verwijzen naar of vermelden van algemene kennis is een uitzondering op de plicht van de auteur tot het vermelden van zijn bronnen. Je mag bijvoorbeeld stellen dat water bestaat uit zuurstof en waterstof, of dat hersenbloedingen ernstige gevolgen kunnen hebben voor iemands' motoriek of intellectueel functioneren. Deze kennis kun je beschouwen als algemeen bekend en niet als een idee of werk van een specifieke auteur. Een bronverwijzing is daarom overbodig.

PREVENTIE EN OPSPOREN VAN PLAGIAAT

Docenten en leerkrachten zoeken soms naar methoden om plagiaat op het spoor te komen. Hiervoor bestaat speciale software zoals TurnItIn® en EVE: The Essay Verification Engine. Het probleem is dat deze vooral gericht is op Engelstalige werken. Een ruwere benadering, die je zelf kunt gebruiken, is stukken tekst waarvan je vermoedt dat de student ze niet zelf geschreven heeft en waarbij geen bronvermelding staat, te kopiëren en in een zoekrobot als Google te plakken (het best tussen dubbele aanhalingstekens). Als je het stuk bijna identiek terugvindt in de zoekresultaten, heb je meestal te maken met plagiaat. Let wel, deze methode is zeker niet sluitend.

In het onderwijs vervult de docent een belangrijke voorbeeldfunctie. Een docent die correct refereert en citeert, ook in het cursusmateriaal, kan fungeren als rolmodel voor de student. Zo maak je refereren en dus het vermijden van plagiaat tot een automatisme bij studenten. Dit is noodzakelijk wil je plagiaat uit het onderwijs bannen. Enkel als je zelf het goede voorbeeld geeft, kunt je gelijksoortige verwachtingen stellen ten opzichte van anderen. Een warme oproep dus.

TOT SLOT

Voor wie al zijn kennis over plagiaat eens in de praktijk wil uittesten: de School of Education van de Indiana University Bloomington heeft een leuk testje van tien items opgesteld over de verschillende vormen van plagiaat. Je vindt het terug op: <http://education.indiana.edu/~frick/plagiarism/item1.html>. Na het lezen van dit artikel zou je geen fouten meer mogen maken!

Literatuur

1. Katholieke Universiteit Leuven. Red je gezicht, plagieer niet. [Online]; 2008 [cited 2008 May 06]. URL: www.kuleuven.be/plagiaat/definitie.html.
2. Patrias K. Citing medicine: the NLM style guide for authors, editors, and publishers. [Online]. 2nd ed. Wendling DL, technical editor. Bethesda (MD): National Library of Medicine (US); 2007 [cited 2008 May 06]. URL www.nlm.nih.gov/citingmedicine.
3. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. 5th ed. New York: American Psychological Association; 2001.